

5. Методическое руководство по биотестированию вод. М.4– .1991 :6 с.
6. Пасичная Е.А., Арсан О.М., Накопление меди и марганца некоторыми погруженными высшими водными растениями и нитчатými водорослями // Гидробиол. журн., 2003. – 39, №3, С. 65–73.
7. Рябов И.Н., Белова Н.В., Полякова Н.И. Радиоэкологический мониторинг рыб-индикаторов радиоактивного загрязнения Киевского водохранилища в 1987–2000 гг. – К., 2001. – С. 2–34.
8. Щербань Э.П., Линник П.Н., Васильчук Т.А. Биотестирование токсичности водной среды, содержащей ионы Cu^{2+} и гуминовые кислоты // Гидробиол. журн., 2000. – Т. 38, №4. – С. 40–46.
9. Fantin Anna Maria Balongani, Benedetti Luca, Bolongani Lorenzo, Ottaviani Enzo The effect of lead pollution on the freshwater gastropod viviparus viviparus L.: biochemical and histochemical features. // Malacologia. – 1982. – 22. №1–2. – P. 19–21.

БІОЕТИКА ПРОТИ ПОЛЮВАННЯ

Саєнко А.О.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

У відповідь на спроби дегуманізації науки, у тому числі і природничої, і суспільства в цілому, у середині ХХ століття виникла біоетика, що, за визначенням Оксфордського словника, є дисципліною, яка вивчає етичні питання, що виникають під час розвитку медицини і біології.

Екологічна етика – вчення про належне у відношеннях людини з природою, сприйнятому як суб'єкт, що ґрунтується на визнанні морального статусу природи, високому оцінюванні її внутрішньої і нематеріальної цінності, визнанні прав природи і обмеженні прав людини [1]. “Батько” екологічної етики О. Леопольд визначає екологічну етику як обмеження свободи дій в боротьбі за існування. За Е. Тоббі екологічна етика – заявлення природою на свої права.

Головним напрямком в екологічній етиці є екобіоцентризм, що спрямовує людей на збереження якомога більшої кількості видів живих істот і ділянок дикої природи у безвідносній користі від цього людині або навіть їй на шкоду. Оскільки науково-технічний розвиток почав випереджати осмислення можливих духовних і соціальних наслідків технічного прогресу, використання наукових здобутків покладає на людство, у тому числі і на науковців, надзвичайну відповідальність. Усвідомлення планетарної екологічної кризи, що наближається, поставило на порядок денний ряд питань, які зачіпають усі прошарки суспільства. Такий стан речей і природі висунув проблему про етичність і гуманність полювання на тварин.

Коли раніше людина виходила на полювання з дерев'яною палицею, списом чи луком із стрілами – шанси на виживання у тварин і людини були

рівними. Перемога людини залежала від майстерності і вправності, а не грубої залізної зброї, яка вражає все живе.

Нині на фоні скорочення ареалів певних видів тварин, винищення рослинного покриву, загального погіршення екологічних умов на планеті, поєдинок людини із твариною складається майже завжди не на користь останніх. А бездумне винищення величезної кількості рідкісних тварин призвело до знищення власне видів тварин з лиця Землі. Полювання перетворилося на жахливий спорт, коли вбивають не заради м'яса, а просто заради вбивства, щоб похизуватися, а потім посеред лісу залишити вже нікому не потрібну здобич. Як наслідок, навіть такі види тварин та птахів, яких ще донедавна було багато, все рідше і рідше трапляються в місцях свого проживання. Виникла ситуація, коли наші найближчі нащадки навряд чи зустрінуть у природі найпоширеніших видів тварин.

Цілком закономірно, що у пошуках виходу з ситуації, що склалася, науковці звернулися до моральних засад, адже мораль є не просто правилами поведінки, а способом виживання людства і всього живого на планеті.

Звернемося до конкретного прикладу. Людина вбиває на полюванні зайця. На фермі розводять телят, яких також позбавляють життя. Як у першому, так і у другому випадку людина забирає життя у тварини. Але чому полювання з позиції біоетики є неприпустимими, а вирощування тварин на м'ясо не має такого осуду? Різниця у цілях та мотиваціях дій людини. Дику тварину людина вбиває не з ціллю прожиття, як робиться у другому випадку, а для розваги. Полювання вигідне для людини з точки зору розваги, але не вигідне для тварини та морально не виправдана з точки зору біоетики. Воно порушує права тварин на життя, на захист від страждань з вини людини та гідність. Незрозуміло, чому одна тварина має бути ніби вона тільки і створена на втіху людині?

Визнаємо, що для багатьох полювання є необхідним для досягнення важливих людських потреб. Однак, відпочинок на природі, спілкування з друзями та інші бажання, можна задовольняти іншими способами, які не передбачають вбивства. Тому заради збереження основних прав природи, людина може спокійно, без втрати для себе відмовитись від свого права на полювання.

Прихильники полювання та мисливці ставляться до диких тварин як до ресурсу, речі, яка існує лише для людини. В їх розумінні проблема етичності полювання не існує. Противники полювання вбачають у тваринах суб'єктів, які володіють внутрішньою цінністю, правами. З їх точки зору вбивство тварини заради розваги (чи то під час кориди, собачих боїв чи спортивного полювання) недопустиме і має бути зупинене якомога скоріше. В кінці кінців майбутнє полювання залежить від того, на чію сторону стане більшість людей.

Досить часто самі мисливці приходять до висновків, що полювання є неетичним. Так, наприклад, мисливець Лев Толстой до 50 років став ярим противником полювання. Коли людина стає ближче до природи, до тварин,

вона нерідко перестає дивитись на них, як на втіху, ресурс, м'ясо, трофей. Вона починає цінувати тварин за інші нематеріальні цінності, наприклад, на їх довершеність, вразливість, кмітливість, пристосованість до умов існування.

Звичайно, людуству, усвідомивши проблему, і стаючи на позиції екобіотики, доведеться вдатися до заборони полювання. Це вже спостерігається у вигляді заборони полювання на синіх китів, морських котиків та ін. У якійсь мірі альтернативою спортивному полюванню у саванах (так зване “сафарі”) є фотографічне “полювання” коли зберігаються всі елементи полювання, але виключається вбивство тварини.

Актуальність цього питання є незаперечною. Обмеження правил полювання оговорено у багатьох природоохоронних документах різних країн. В Україні розроблений проєкт Закону “Про гуманне відношення до тварин”, підготовлений Київським еколого-культурним центром. У статті 9 Проєкту Закону “Особливості поводження з дикими тваринами, які мешкають в умовах свободи у природному середовищі” наведено:

1. Поводження з дикими тваринами в умовах свободи у природному середовищі визначається у відповідності із законодавством про тваринний світ і цим Законом.

2. При здійсненні полювання та інших видів користування дикими тваринами, які мешкають в умовах свободи у природному середовищі, забороняється:

- застосування технічних засобів, що не забезпечують швидку загибель тварин і завдають їм страждань;
- використання транспортних та інших технічних засобів і пристроїв, отрути, вибухових речовин, інших речовин, що призводять до масової гибелі тварин;
- добування тварин весною при підготовці їх до розмноження чи під час розмноження;
- добування самок ссавців, які мають малят, що не здатні до самостійного існування;
- добування тварин у заповідниках, національних природних парках для наукових і еколого-просвітницьких цілей без відповідної етичної експертизи;
- добування малят морських ссавців, а також нездатних до самостійного існування малят всіх інших видів ссавців (за виключенням тварин, що завдають шкоди економіці в період різкого зростання чисельності популяції);
- вбивство чи вилучення диких тварин із природного середовища, не пов'язане з використанням тваринного світу, за виключенням випадків рятування тварин [1].

При вирішенні питання про заборону полювання в цілому, як неетичного способу задоволення людиною своїх потреб, які не є життєво необхідними, проблемними залишаються такі завдання: як бути з народами (алеута-

ми, індіанцями, австралійськими аборигенами), для яких полювання є важливим засобом для існування; якщо всі живі істоти (хижаки, фітофаги та ін.) для підтримання свого життя мають право забрати життя іншої, то чому такого права слід позбавляти людину; відмовляючись від вбивства заради харчування диких тварин, логічною для людини є відмова від вбивства і сільськогосподарських тварин. Повна відмова людини від полювання можлива тільки у тих випадках, коли наука і технологія нададуть можливості отримання альтернативних джерел білкової їжі у значних масштабах.

На сьогодні важливим є не стільки повна відмова від полювання, а прийняття людством за основу ідеї про необхідність поступового зменшення вбивства людиною тварин для задоволення своїх життєво необхідних потреб, приймаючи що повна відмова від вбивства тварин стане моральним ідеалом людини.

Література

1. Борейко В.Е. Прорыв в экологическую этику. – Изд-е второе. – К.: КЭКЦ, 2003. – 192-198.
2. Біоетичні аспекти діяльності наукового співтовариства // Довкілля та здоров'я. – 2002. – №1 (20).

БІОЕТИКА ТА ЕКОЛОГІЯ

Сидорук І.І.

Волинський державний університет імені Лесі Українки

Природа може сама відновлюватися і примножуватися... Але їй треба дати шанс. І щадити її повинні найперше наука: вона покликана змінити своє хижацьке ставлення до природи – на партнерське. А відтак і кожна людина – шляхом виховання і “оллоднення” повинна повернутися до неї обличчям як до частини себе самої [2].

Наука є одним з основних надбань усього людства. На Заході і Сході, на півночі і Півдні, особливо в розвинених країнах, наука і новітні технології стали чи не найважливішим, невід’ємним елементом функціонування сучасного суспільства. Як наслідок проникнення у масову культуру і менталітет нових ідей, уявлень та термінів і відбуваються глибокі перетворення у соціально-психологічній і культурній сферах. А оскільки основним пріоритетом сьогодні стали науки про життя, то саме їм підвищену увагу приділяють не тільки вчені, а й громадськість і політичні діячі [5].

Біоетика або етика життя – це “поєднання біологічного знання з пізнанням людських цінностей, новий вид мудрості, що вказує, як саме використовувати наукове знання для забезпечення соціальних благ” (В.Р.Поттер) [3].